

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

Ю. А. ДОБРОЛЮБСЬКА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ У СЕРЕДНІ ВІКИ»

Ч. 1

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

Одеса 2025

УДК 94(5-6)

Рецензенти:

Вадим ЧЕПЖЕНКО – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Олександр СЕРЕДА – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

*Затверджено вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
протокол № _ від __лютого 2025 р.*

Добролюбська Ю. А. Методичні рекомендації до дисципліни «Історія країн Азії та Африки у середні віки» ч. 1 для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Одеса : Ун-т Ушинського, 2025. 40 с.

У курсі «Історія країн Азії та Африки у середні віки» на ґрунті сучасних методологічних підходів цілісно розглядаються питання політичної, соціально-економічної історії та духовного розвитку народів Сходу у період раннього середньовіччя. Методичні рекомендації призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Наведено тематику й тезисне викладання лекційного курсу, план практичних занять, завдання для самостійної роботи та виконання ІНДЗ, тестові завдання, список рекомендованих джерел та літератури.

ЗМІСТ

Вступ. Опис навчальної дисципліни	4
Навчально-тематичний план дисципліни	7
Зміст навчальної дисципліни. Теми лекційних занять	8
Теми практичних занять	10
Технологічна карта підготовки до практичних занять	11
Самостійна робота	17
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)	19
Тестові завдання	20
Питання для підсумкового контролю	29
Термінологічний словник	30
Рекомендовані джерела інформації	37

ВСТУП. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Концептуальною та методологічною основою навчальної дисципліни є цивілізаційна теорія, що розуміє цивілізацію як «тотальну» характеристику всіх боків життя людей певного регіону. Історія людських спільнот подається в нерозривній єдності з історією природи та побуту, змальовуються індивідуальні портрети діячів східних цивілізацій. Цілісно розглядаються питання політичної, соціально-економічної історії та духовного розвитку народів Сходу. Постійні зв'язки з країнами Азії та Африки актуалізують потребу підготовки майбутніх фахівців, які володіють професійними компетентностями, достатніми для ефективного виконання професійних обов'язків в освітніх закладах, що забезпечують здатність ідентифікувати та розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері освіти та передбачають проведення досліджень, впровадження інновацій та характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 014 Середня освіта	Статус дисципліни: Обов’язкова	
Змістових модулів – 2	ОПП Середня освіта (Історія) Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)	2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - доповідь		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4 год.

самостійної роботи студента – 6	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	70 год.	104 год.
	Індивідуальні завдання:	
	10 год.	10 год.
	Вид контролю: залік	

Мета навчальної дисципліни «Історія країн Азії та Африки у середні віки»: надати здобувачам уявлення про головні тенденції розвитку традиційних цивілізацій Сходу, сформувати їх загальнокультурний та історичний світогляд про сутність трансформацій афро-азіатських суспільств; навчити здобувачів бачити історичні явища і процеси в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, засвоїти величезну духовну спадщину культури народів Сходу.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- хронологічні межі та періодизацію періоду середніх віків стосовно країн Азії та Африки, умовність поняття «середні віки»;
- головні етапи еволюції середньовічних цивілізацій Сходу;
- особливості устрою, причини піднесення та занепаду Арабського халіфату, внесок арабської культури у світову духовну спадщину;
- специфіку державного управління, соціальної структури середньовічної Індії, Китаю та Японії, побут населення, внесок культури Китаю, Японії та Індії в світову духовну спадщину;
- причини особливого розвитку кочових народів Великого Степу;
- виникнення османської держави, віхи історії Османської імперії, її вплив на розвиток Середземномор'я;

- загальні етапи існування африканських державних утворень у добу середньовіччя;

- поняття «династичний цикл», «халіфат», «султанат», «сьогунат»;

- визначні постаті східної середньовічної культури, розвиток освіти, літератури й мистецтва;

- основні теоретико-методологічні проблеми сучасного сходознавства;

вміти:

- аналізувати закономірності історичного шляху Сходу в цілому і окремих країн Азії та Африки;

- порівнювати основні тенденції еволюції суспільної думки країн Сходу, її закономірності та своєрідність;

- виявляти характер, цілі, зміст та особливості діяльності різних суспільних сил на всіх етапах розвитку;

- характеризувати та оцінювати діяльність суб'єктів історії країн Азії та Африки;

- володіти навичками комплексної роботи з різними типами історичних джерел;

- характеризувати взаємовплив європейської цивілізації і цивілізацій Сходу;

- виділяти істотні риси в розвитку культури та суспільства середньовічних східних народів;

- надавати оцінку основним історіографічним проблемам курсу.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	л.	п.	інд.	с.р.	усього	л.	п.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Історичний розвиток Китаю та Індії у ранньому середньовіччі										
Тема 1. Середньовіччя та проблема феодалізму на Сході	14	2	2		10	14	1			13
Тема 2. Китай у ранньому середньовіччі: часи Хань та криза імперії	14	2	2		10	14		1		13
Тема 3. Розвиток китайської конфуціанської імперії (VI - XIII ст.)	14	2	4		8	14		1		13
Тема 4. Середньовічна Індія доісламської доби	14	2	4		8	14				14

Змістовий модуль 2. Країни Близького та Далекого Сходу: Іран, ісламський світ та Японія

Тема 5. Країни Близького Сходу та Ірану від римських часів до ісламу	13	2	2		9	13	1	1		12
Тема 6. Утворення та розвиток Арабського халіфату	14	2	4		8	14				13
Тема 7. Ранньосередньовічна Японія у IV - XI ст.	14	2	2		10	14		1		13
Тема 8. Японія за часи формування самурайства	13	2	4		7	13				13
ІНДЗ				10					10	
Усього:	120	16	24	10	70	120	2	4	10	104

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Історичний розвиток Китаю та Індії у ранньому середньовіччі

ТЕМА 1. Середньовіччя та проблема феодалізму на Сході

Доба середньовіччя в країнах Сходу: початок та кінець середніх віків. Проблеми періодизації країн Сходу. Східне суспільство та феодалізм. Культурно-господарське районування та географічні межі середньовічного Сходу.

ТЕМА 2. Китай у ранньому середньовіччі: часи Хань та криза імперії

Проблема початку доби середньовіччя в історії Китаю. Крах II імперії Хань та особливості китайського династичного циклу. Часи Троєцарства: держави Вей, Шу та У. Розквіт китайського лицарського романтизму. Імперія Цзинь та виникнення державної надільної системи. Китай у часи «південних» та «північних» династій. Сяньбі та інші кочовики, їх пристосування до китайського способу життя. Енергійне заселення півдня, поява «рисового поясу» Китаю. Зміни у системі харчування населення.

ТЕМА 3. Розвиток китайської конфуціанської імперії (VI - XIII ст.)

Об'єднання Китаю в межах нової імперії Суй. Деспотичне правління імператора Ян Гуана та крах держави. Заснування імперії Тан. Система адміністративного управління імперії Тан. Методи вибору чиновників та оформлення системи іспитів. Китай за часи «п'яти династій та десяти царств». Період імперії Сун: постійне протистояння Китаю та кочового світу. Розквіт науки та мистецтв у часи імперії Сун.

ТЕМА 4. Середньовічна Індія доісламської доби

Становлення держави Гуптів та успіхи її правителів. Коротке існування держави Харші на півночі Індії. Поява північних кочових племен та їх вплив на етнічно-політичний стан Індійських князівств. Держава

Гуджара-Пратіхарів та її внутрішній устрій. Особливості політичного розвитку південної Індії: держави Паллавів, Пандіїв, Чалук'їв, Чолів. Характерні риси політичного розвитку індійських держав. Внутрішня структура індійського суспільства. Варново-кастова система та принцип «джанжмані», їх величезний вплив на індійську історію.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Країни Близького та Далекого Сходу:

Іран, ісламський світ та Японія

ТЕМА 5. Країни Близького Сходу та Ірану

від римських часів до ісламу

Вплив Римської імперії на історичні долі народів Сходу. Виникнення та розвиток Бактрії та Кушанської імперії. Парфія та її розпад. Заснування держави Сасанідів, її перші правителі та основи державного устрою. Структура земельного володіння. Єретичні рухи Сасанідського Ірану: маніхейство та маздакізм. Правління Хосрова I та його реформаторська діяльність. Початок занепаду династії Сасанідів, накопичення кризових явищ в економіці та політиці.

ТЕМА 6. Утворення та розвиток Арабського халіфату

Соціально-економічне та політичне життя Аравії напередодні ісламу. Діяльність пророка Мухаммеда та виникнення ісламу. Арабський халіфат за правління перших «праведних» халіфів. Початок арабських завоювань. Халіфат Омейядів: оформлення структури політичної влади та землеволодіння. Повстання 747 р. в Хорасані та падіння династії Омейядів. Створення та розбудова халіфату Аббасідів. Зміни в організації державних інститутів та військових підрозділів. Занепад авторитету влади халіфів.

ТЕМА 7. Ранньосередньовічна Японія у IV - XI ст.

Зародження держави Ямато: основні теорії її походження. Політичне диктаторство Сога та поява буддизму в Японії. Реформи Сьотоку, закладення основ японської державності. Переворот Тайка. Нарська монархія. Правління Фудзівары та культурний розвиток Японії.

ТЕМА 8. Японія за часи формування самурайства

Діяльність імператора Уда. Перше «закриття» Японії від зовнішнього світу. Зародження самурайського стану. Оформлення системи правління експераторів - інсей. Походження роду Тайра. Встановлення диктатури Тайра та прихід самураїв до влади. Йорітомо Мінамото та поява сьогунату. Камакурський сьогунат: особливості його становлення та внутрішнього устрою.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ тем и	Форма проведення заняття. Тема занять	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Семінар «Специфіка доби Середньовіччя та проблема феодалізму на Сході»	2	1
2	Семінар «Китай у IX - X ст. Селянська війна IX ст. в Китаї».	2	
3	Круглий стіл «Розвиток китайської конфуціанської імперії (VI - XIII ст.)».	2	
4	Дискусія «Китайський династичний цикл»	2	
5	Семінар «Розвиток країн доісламської Індії»	2	1
6	Круглий стіл «Кастова система в Індії»	2	
7	Семінар «Сасанідський Іран напередодні та за часи маздакізму»	2	
8	Круглий стіл «Арабо-мусульманське суспільство за матеріалами Корану»	2	1
9	Семінар «Багдадський халіфат. Народні рухи VIII-X ст. у Багдадському халіфаті»	2	
10	Семінар «Ранньосередньовічна Японія у IV - XI ст.»	2	1
11	Круглий стіл «Середньовічна Японія: диктатура Тайра»	2	

	розгром повстанської армії, долю Хуан Чао. 5. Визначте характер і результати селянської війни. 6. Розкрийте основні риси розвитку Китаю в епоху «п'яти династій та десяти царств» (906-960) 7. Висвітлить заснування нової імперії Сун.		заняття
<i>Круглий стіл</i> «Розвиток китайської конфуціанської імперії (VI - XIII ст.)».	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Схарактеризуйте об'єднання Китаю в межах нової імперії Суй та деспотичне правління імператора Ян Гуана. 2. Схарактеризуйте заснування імперії Тан. 3. Проаналізуйте систему адміністративного управління імперії Тан. 4. Висвітлить методи вибору чиновників та оформлення системи іспитів. 5. Визначте розвиток Китаю за часи «п'яти династій та десяти царств». 6. Схарактеризуйте період імперії Сун: постійне протистояння Китаю та кочового світу.	<i>Завдання:</i> 1. Схарактеризуйте основні етапи розвитку китайської конфуціанської імперії. 2. Обговорення в «малих групах». Підведення підсумків обговорення з викладачем.	На практичному занятті
<i>Дискусія</i> «Китайський династичний цикл»	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Схарактеризуйте хронологічний перебіг «Китайського династичного циклу» 2. Схарактеризуйте	<i>Завдання:</i> 1. Робота в малих групах. Кожна група – прихильник однієї з гіпотез «Китайського династичного циклу». Потрібно	На практичному занятті

	рушійні сили «Китайського династичного циклу». 2. Сформулюйте основні гіпотези циклічної теорії стосовно китайської історії. 3. Проаналізуйте наявні концепції у світовій та вітчизняній історичній науці. 4. Сформулюйте ознаки початку циклу. 5. Сформулюйте ознаки кризи циклу.	привести якомога більше аргументів на користь «своєї» гіпотези. 2. Виберіть гіпотезу, яка найбільше відповідає сучасному рівню знань. Поміркуйте, як можна обговорити її в освітньому процесі в загальноосвітній школі.	
Семінар «Розвиток країн доісламської Індії»	1. Схарактеризуйте соціально-економічне життя Індії за часи Гуптів і Харші. 2. З'ясуйте причини краху індійського буддизму. 3. Висвітлить події «Індуїстської революції» та її наслідки. 4. Проаналізуйте передумови виникнення раджпутських князівств, початок раджпутських завоювань. 5. Схарактеризуйте соціальну систему та типи феодалних володінь у раджпутів. 6. Висвітлить основні етапи розвитку держав Південної Індії.	Завдання: 1. Сформулюйте причини сталого розвитку державного устрою на теренах Індостану. 2. Поміркуйте над станом джерельної бази історії середньовічної Індії.	На практичному занятті
Круглий стіл «Кастова система в Індії»	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Схарактеризуйте причини формування варнової системи. 2. Сформулюйте, в чому полягала роль Вед у	Завдання: 1. Поміркуйте над причинами складання кастової системи в Індії. Наведіть приклади та аргументи.	До практичного заняття

	формуванні варново-кастового суспільства. 3. Проаналізуйте розміри та структуру каст. 4. Поясніть, як функціонувала кастова система у господарській організації. 5. Схарактеризуйте ознаки залишків кастового устрою у сучасній Індії.	2. Сформулюйте докази щодо позитивних та негативних наслідків кастової організації суспільства. Проаналізуйте їх.	На практичному занятті
<i>Семінар</i> «Сасанідський Іран напередодні та за часи маздакізму»	1. Схарактеризуйте заснування держави Сасанідів, її перших правителів та становлення державного устрою. 2. Розгляньте імперію Сасанідів у другій половині III - на початку IV ст. Опишіть стан державної влади та економічного розвитку країни. 3. Проаналізуйте політичні та соціальні процеси у державі у IV – середині V ст. 4. Висвітліть зародження маздакізму, оформлення його канону і віровчення. 5. Схарактеризуйте прихід Маздака до влади та Іран за правління маздакітів. 6. Схарактеризуйте правління Хосрова I Ануширвана (531-579): його реформаторську діяльність та походи. 7. З'ясуйте політичний та економічний стан держави Сасанідів у на початку VII ст.	<i>Завдання:</i> 1. Розгляньте Сасанідський Іран напередодні та за часи маздакізму 2. З'ясуйте особливості соціальної стратифікації суспільства Сасанідів.	На практичному занятті

<i>Круглий стіл «Арабо-мусульманське суспільство за матеріалами Корану»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Проаналізуйте Коран як історичне джерело: історію його письмової фіксації та склад. 2. Схарактеризуйте господарське та побутове життя арабів доби раннього ісламу: - землеробство, тваринництво, мисливство та рибальство; - ремесло, торгівля та лихварство; - системи комунікацій та транспорт; - одяг і прикраси; - їжа та напої; - житло та його внутрішнє начиння. 3. Висвітлить відношення до родини, сімейні відносини та становище жінки. 4. Проаналізуйте морально-етичні основи суспільства та військову справу.	<i>Завдання.</i> 1. Розкрийте сутність та специфіку розвитку арабо-мусульманського суспільства за матеріалами Корану. 2. Робота з історичним джерелом – текстом Корану (Коран. Переклад смислів українською мовою).	До практичного заняття. На практичному занятті
<i>Семінар «Багдадський халіфат. Народні рухи VIII-X ст. у Багдадському халіфаті»</i>	1. Схарактеризуйте заснування нового халіфату: його структуру та особливості. 2. Висвітлить розквіт халіфату за часи правління Харуна ар-Рашида (786-809). 3. Проаналізуйте причини масових народних рухів у халіфаті. 4. Опишіть народні рухи та їх наслідки:	<i>Завдання.</i> 1. Проаналізуйте розвиток Багдадського халіфату. 2. Схарактеризуйте народні рухи VIII-X ст. у Багдадському халіфаті.	На практичному занятті

	- соціально-релігійний рух Муканни (776-783); - повстання Бабека (816-837); - повстання зінджів (869-883); - діяльність карматів та інших релігійних сект. 5. Схарактеризуйте часи занепаду халіфату. 6. Схарактеризуйте культурний розвиток халіфату		
Семінар «Ранньосередньовічна Японія у IV - XI ст.»	1. Схарактеризуйте зародження держави Ямато: основні теорії її походження. 2. Висвітлити політичне диктаторство Соґа та появу буддизму в Японії. 3. Опишіть реформи Сьотоку, закладення основ японської державності. 4. Поясніть причини перевороту Тайка. 5. Проаналізуйте правління Фудзівары та специфіку культурного розвитку Японії.	Завдання. 1. Проаналізуйте основні концепції виникнення японської державності, їх роль у культурній традиції та самосвідомості народу.	На практичному занятті
Круглий стіл «Середньовічна Японія: диктатура Тайра»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Проаналізуйте правління інсей. 2. Схарактеризуйте японську державність у першій половині XII ст. 3. Сформулюйте причини кризи суспільно-бюрократичної системи та походження клану Тайра. 4. Розкрийте причини встановлення диктатури	Завдання. 1. Схарактеризуйте умови виникнення у середньовічній Японії диктатури Тайра. 2. Проаналізуйте причини переходу до соціально-стратифікованого суспільства.	На практичному занятті

	Тайра. 5. Схарактеризуйте організацію та принципи державного управління. 6. Висвітлить основні ознаки кризи і крах диктатури Тайра		
Дискусія «Зародження самурайського стану»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Розкрийте походження терміну «самурай», його витоки та зміст. 2. Назвіть та схарактеризуйте джерела формування самурайського стану. 3. Проаналізуйте різницю між «гьосі» та «бусі». 4. Чому статус самурая надавав не лише додаткові привілеї, а й багато до чого зобов'язував? 5. Поясніть з яких причин прошарок гьосі залишався в системі японського традиційного суспільства протягом усієї середньовічної епохи, поповнюючись селянами.	Завдання. 1. Робота в малих групах. Кожна група вибирає один з компонентів складання самурайського стану і надає його повну характеристику. Треба обґрунтувати причини виникнення певного типу суспільного устрою в Японії. 2. Сформулюйте ознаки приходу самураїв до влади.	На практичному занятті

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	Крах II імперії Хань та особливості китайського династичного циклу.	6	8	
2	Часи Троє царства у Китаї.	4	6	

3	Система адміністративного управління імперії Тан. Методи вибору чиновників та оформлення системи іспитів.	6	8	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань
4	Соціально-економічне життя Індії за часи Гуптів і Харші.	4	8	
5	«Індуїстська революція» та її наслідки.	4	6	
6	Заснування держави Сасанідів, її перші правителі та основи суспільного устрою.	6	8	
7	Єретичні рухи Сасанідського Ірану: маніхейство.	4	6	
8	Коран як історичне джерело: історія його письмової фіксації та склад.	6	8	
9	Арабський халіфат за правління перших «праведних» халіфів.	6	8	
10	Халіфат Омейядів: оформлення структури політичної влади та землеволодіння.	4	8	
11	Розквіт халіфату Аббасидів за часи правління Харуна ар-Рашида.	4	6	
12	Зародження держави Ямато: основні теорії її походження.	6	8	
13	Оформлення системи правління ексі-імператорів - інсей.	4	8	
14	Камакурський сьогунат: особливості його становлення та внутрішнього устрою.	6	8	
Разом		70	104	

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Підготувати тези навчальної доповіді на електронному і паперовому носіях, виступити на семінарському занятті (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ/ЕСЕ (за вибором)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Ознайомитися з головними концепціями світової та вітчизняної науки щодо проблеми початку доби середньовіччя у країнах Азії та Африки.		
2	Вивчити основи китайського світогляду та його впливу на загальний устрій країни		
3	Ознайомитися з головними принципами життя індійців, їх побутом та звичаями.		
4	Дослідити історичні долі елліністичних держав Близького Сходу та передумови виникнення єдиної держави Сасанідів		
5	Вивчити особливості складання арабського світогляду		
6	Вивчити складання нової світової релігії і її вплив на подальшу історію світу		
7	Вивчити роль впливу природного середовища на історичний розвиток Японії		
8	Ознайомитися з головними принципами життя індійців, їх побутом та звичаями.		
	Разом	10	10

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів

власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Імператор Китаю носив титул?

- А) Син Бога
- Б) Син Неба
- В) Син Землі
- Г) Син Дракона

2. Як називалася перша держава в Японії?

- А) Юань
- Б) Ямато
- В) Кодай
- Г) Кіото

3. На скільки варн ділилося індійське суспільство?

- А) дві
- Б) три
- В) чотири

Г) п'ять

4. виберіть правильний варіант.

Індійська держава?

А) була цілісною та об'єднаною

Б) тривалий час була залежною від Китаю

В) була територією яку підкорювали завойовники з інших держав

Г) була «ізолюваною» закритою для всіх

5. Який рік вважається початком існування держави Гуптів в Індії

А) 415 р.

Б) 320 р.

В) 420 р.

Г) 315 р.

6. Як перекладається термін «джаті»

А) доля

Б) карма

В) каста

Г) саторі

7. Вкажіть хронологічні межі II династії Хань у Китаї

А) 8-220 рр.

Б) 25-220 рр.

В) 23-220 рр.

Г) 25-184 рр.

8. Період «південних та північних династій» у Китаї почався

А) з повстання жовтих пов'язок

Б) з повстання Хуана Чао

- В) з нападу кочових племен
- Г) з розпадом Троєцарства

9. Повстання Хуана Чао у Китаї призвело до

- А) повалення влади династії Тан
- Б) встановлення нової держави небесної справедливості
- В) погіршення стану селянства
- Г) нападу кочових племен

10. Індійська національна релігія – це...

- А) буддизм
- Б) синтоїзм
- В) іслам
- Г) індуїзм

11. Вкажіть роки існування державного об'єднання Харші в Індії

- А) 618-678 рр.
- Б) 606- 647 рр.
- В) 606-678 рр.
- Г) 618-647 рр.

12. Самудрагупта – правитель держави

- А) Гуптів
- Б) Палів
- В) Раштракутів
- Г) Гурідів

13. Реформатор індуїзму -...

- А) Харши
- Б) Кумарілла Бхата

В) Махмуд Газн

Г) Ібрахім Лоді

14. Термін «джанжмані» в Індії означав

А) розподіл майна між родичами

Б) розподіл обов'язків між селянами

В) розподіл матеріальних цінностей між членами однієї касты

Г) розподіл матеріальних цінностей серед суспільних станів

15. Вкажіть хронологічні межі періоду Троецарства у Китаї

А) 184-220 рр.

Б) 184-280 рр.

В) 220-280 рр.

Г) 220-284 рр.

16. Система адміністративного устрою імперії Тан у Китаї базувалася

А) на принципах розподілу влади між станами

Б) на принципах поділу на провінції

В) на поділі влади між двома канцлерами

Г) на абсолютній владі імператора

17. Система відбору чиновників за екзаменами сформувалася у Китаї при династії

А) Хань

Б) Суй

В) Тан

Г) Юань

18. Доба династії Тан тривала....?

А) 618 – 807 рр.

Б) 718 – 907 рр.

В) 618 – 907 рр.

Г) 718 – 907 рр.

19. До провідних ідеологій китайського середньовіччя відносяться ...

А) конфуціанство

Б) даосизм

В) легізм

Г) буддизм.

20. Доба династії Сун тривала....?

А) 951 – 1280 рр.

Б) 979 – 1279 рр.

В) 960 – 1279 рр.

Г) 979 – 1280 рр.

21. Земельна реформа Сима Яня відбулась у...?

А) 280 р.

Б) 290 р.

В) 295 р.

Г) 300 р..

22. Відомою імператрицею Китаю була?

А) Лі Шимінъ

Б) Цао Цао

В) Чжен Хе

Г) У Цзетянь

23. У ранньосередньовічному Китаї домінувала...?

А) надільна система

- Б) система феодин
- В) приватна власність
- Г) система ікта

24. Національною японською релігією є..?

- А) іслам
- Б) синтоїзм
- В) індуїзм
- Г) буддизм

25. Предками японців були...?

- А) ямато
- Б) хань
- В) когурьо
- Г) тями

26. Переворот Тайка відбувся у?

- А) 654 р.
- Б) 702 р.
- В) 710 р.
- Г) 645 р.

27. Титул голови клана в середньовічній Японії?

- А) інсей
- Б) самурай
- В) сьогун
- Г) даймьо

28. Приватна власність на землю в середньовічній Японії – це...?

- А) інсей

- Б) сьоєн
- В) сьогун
- Г) сохей

29. Війна Тайра і Мінамото відбулась у..?

- А) 1181 - 1185 рр.
- Б) 1185 – 1190 рр.
- В) 1156 – 1181 рр.
- Г) 1181 – 1190 рр.

30. В добу сьогунату імператорська резиденція була розташована в....?

- А) Нарі
- Б) Кіото
- В) Токіо
- Г) Сакаї

31. Хіджра відбулась у.....?

- А) 610 р.
- Б) 622 р.
- В) 632 р.
- Г) 661 р.

32. Останнім «праведним» халіфом вважають...?

- А) Абу Бекра
- Б) Омара
- В) Османа
- Г) Алі

33. Династія халіфів Омейядів правила у...?

- А) 622-632 рр.

- Б) 632 – 661 рр.
- В) 661 – 750 рр.
- Г) 750 – 1517 рр.

34. До шиїтських відносяться держави...?

- А) Фатімідів
- Б) Абасидів
- В) Саманідів
- Г) Буїдів

35. Пророк Мухаммед помер у...?

- А) 610 р.
- Б) 622 р.
- В) 632 р.
- Г) 661 р.

36. Коран був кодифікований за часи...?

- А) Абу Бекра
- Б) Омара
- В) Османа
- Г) Алі

37. Династія халіфів Абасидів правила у...?

- А) 622-632 рр.
- Б) 632 – 661 рр.
- В) 661 – 750 рр.
- Г) 750 – 1517 рр.

38. До сунітських відносяться держави...?

- А) Фатімідів

- Б) Абасидів
- В) Саманідів
- Г) Буїдів

39. Засновника династії Сасанідів в Ірані звали ...?

- А) Сасан
- Б) Папак
- В) Арташир
- Г) Ардабан

40. Панування маздікітів в Ірані тривало ...?

- А) близько 20 років
- Б) близько 30 років
- В) близько 40 років
- Г) близько 50 років

41. Оберіть правильний порядок правління «праведних халіфів»

- А) Осман, Омар, Абу Бакр, Али
- Б) Али, Омар, Осман, Абу Бакр
- В) Омар, Абу Бакр, Осман, Али
- Г) Абу Бакр, Омар, Осман, Али

42. Проникнення буддизму на терени Японії відноситься до часів

- А) царства Ямато
- Б) Нарської монархії
- В) правління Фудзивара
- Г) Камакурського сьогунату

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Крах II імперії Хань та особливості китайського династичного циклу.
2. Часи Троє царства у Китаї.
3. Імперія Цзинь та виникнення державної надільної системи у Китаї.
4. Китай у часи «південних» та «північних» династій.
5. Об'єднання Китаю в межах нової імперії Суй.
6. Заснування імперії Тан.
7. Система адміністративного управління імперії Тан. Методи вибору чиновників та оформлення системи іспитів.
8. Стан Танської імперії та її внутрішні проблеми у середині IX ст.
9. Причини та початок селянської війни Хуана Чао у Китаї.
10. Період імперії Сун у Китаї. Розквіт науки та мистецтв у часи імперії Сун.
11. Соціально-економічне життя Індії за часи Гуптів і Харші.
12. Виникнення раджпутських князівств в Індії. Соціальна система раджпутів.
13. Держава Гуджара-Пратіхарів та її внутрішній устрій.
14. Особливості політичного розвитку Південної Індії.
15. «Індуїстська революція» та її наслідки.
16. Внутрішня структура індійського суспільства.
17. Заснування держави Сасанідів, її перші правителі та основи суспільного устрою.
18. Стан державної влади та економічного розвитку держави Сасанідів.
19. Єретичні рухи Сасанідського Ірану: маніхейство.
20. Зародження маздакізму, оформлення його канону і віровчення.
21. Прихід Маздака до влади. Іран за правління маздакітів.
22. Правління Хосрова I: його реформаторська діяльність та походи.
23. Соціально-економічне та політичне життя Аравії напередодні ісламу.
24. Діяльність пророка Мухаммеда та виникнення ісламу.
25. Коран як історичне джерело: історія його письмової фіксації та склад.
26. Арабський халіфат за правління перших «праведних» халіфів.

27. Халіфат Омейядів: оформлення структури політичної влади та землеволодіння.
28. Створення та розбудова халіфату Аббасидів.
29. Розквіт халіфату Аббасидів за часи правління Харуна ар-Рашида.
30. Причини масових народних рухів у халіфаті Аббасидів.
31. Часи занепаду Багдадського халіфату.
32. Зародження держави Ямато: основні теорії її походження.
33. Політичне диктаторство Сога та поява буддизму в Японії.
34. Реформи Сьотоку, закладення основ японської державності.
35. Переворот Тайка та його наслідки.
36. Нарська монархія. Правління Фудзівара та культурний розвиток Японії.
37. Зародження самурайського стану.
38. Оформлення системи правління екс-імператорів - інсей.
39. Встановлення диктатури Тайра та прихід самураїв до влади.
40. Камакурський сьогунат: особливості його становлення та внутрішнього устрою.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Східна Азія

- Аматерасу - богиня Сонця в сінто.
- Бакуфу – ставка і апарат управління японських сьогунів.
- Бемін – залежний стан в Японії в ранньому середньовіччі.
- Бусідо («шлях воїна») – кодекс поведінки самурая.
- Бянцзянь («зручні гроши») – паперові гроші, що з'явилися у Китаї у 1107 р.
- Ван – вищий аристократичний титул в середньовічному Китаї, а також титул правителя держави у країнах Східної Азії, нижчий за титул імператора.
- Вако – японські пірати, що діяли у Південно-китайському морі у XIV – XVI ст.

Веньянь – давньолітературна китайська мова. Використовувалась як літературна китайська мова до середини XX ст.

Гункі – самурайські військові повісті. Жанр японської середньовічної літератури.

Даймьо – князі, великі землевласники, представники самурайської верхівки в Японії.

Дань – міра ваги в Китаї (близько 180 кг).

Інсей («храмові правителі») - правлячі экс-імператори в Японії в XI – XII ст.

Камікадзе («божественний вітер») – ураган, що знищив монгольський флот і врятував Японію від монгольського завоювання у 1281 р.

Кампаку – верховний канцлер в середньовічній Японії.

Катакана – японське складове письмо, що виникло у IX ст. і використовується на ряду з хірагана.

Моногатарі – жанр японської середньовічної літератури, що поєднував прозу та поезію в межах одного оповідання.

Му – міра площини в середньовічному Китаї, що дорівнювала близько 0,05 га.

Ніхон («Корінь Сонця») – власна назва японської держави, яка використовувалась з часів реформ Сьотоку-Тайсі (574 – 622 рр.).

Но – традиційний жанр японського театру, що виник у XIV ст.

Секкан («регенти-канцлери») – посада фактичних правителів Японії з роду Фудзівара у IX – XI ст.

Семужень («іноземці») – вихідці з Середньої Азії та Близького Сходу, що займали посади урядовців в Китаї в добу монгольського панування.

Сеппуку (харакірі) – ритуальне самогубство самурая шляхом спарування живота.

Сіккен («держатель влади») – канцлер при дворі сьогуна. У 1203 – 1333 рр. сіккени Ходзьо узурпували фактичну владу.

Сінто – національна релігія в Японії.

Сохей – воєнізовані монахи в середньовічній Японії.

Сьогун (Верховний воєнначальник) – військовий диктатор в середньовічній Японії (1185 – 1868 рр.).

Сьоен – приватна земельна власність в середньовічній Японії.

Танка – поетичний жанр в Японії, що виник в ранньому середньовіччі.

Тенно («Небесний монарх»)- імператорський титул в Японії.

Тянь Ся («Піднебесна») – самоназва Китаю в давнину та середньовіччя.

Ханіва – культові статуєтки в Японії, які зображували жертвних тварин.

Хоу – аристократичний титул в давньому та середньовічному Китаї, який частіше перекладається, як князь або маркіз.

Цзацзюй – жанр музичної драми в Китаї («пекінська опера»), що з'явився в добу монгольського панування (правління династії Юань (1271 – 1368 рр.)).

Цзедуши- намісник прикордонного військово-адміністративного округу в Китаї в добу правління династії Тан (618 – 907 рр.).

Чань – напрямок буддизму, отримавший популярність в Китаї у ранньому середньовіччі. В Японії відомий під назвою «дзен».

Індія

Бодхисатва – в буддизмі махаяна людина, яка має можливість потрапити у стан нірвани, однак залишилась в цьому житті для того, щоб допомогти своїми добрими вчинками іншим досягти стану нірвани.

Брахмі – складове письмо в середньовічній Індії (писалось зліва на право).

Варна – стан в давній та середньовічній Індії. Виділялись варни брахманів (священнослужителів), кшатріїв (воїнів), вайш'їв (землеробів, ремісників, купців) та шур (залежних).

Вішнуїзм – напрямок індуїзм з домінуючим культом бога Вішну.

Граміка – староста сільської общини.

Гуру – жерці-вчителі в вішнуїзмі.

Джаджмані – кастова система в Індії.

Індуїзм (шруті, «почуте, знання»)- національна індійська язичницька релігія, що сформувалась у ранньому середньовіччі на базі ведизму.

Каста (джаті, «народження, походження») – група людей, що займалась певним типом праці або спеціальної діяльності, і яка усвідомлювала свою відмінність від інших груп (каст).

Карма («відплата») – сума добрих та поганих вчинків людини за всі її попередні народження.

Кхароштхі - складове письмо в середньовічній Індії (писалось справа на ліво).

Махапрадхана – перший міністр. В індуїстській державі Віджаянагар посада аналогічна мусульманському везіру.

Махараджа – титул правителя, вищий за раджу.

Махаяна («широкий шлях») – напрямок буддизму, за вимогами демократичніший за хінаяну. М. допускає наявність бодхісатв.

Мурті – статуї-зображення богів в індуїзмі.

Наду – сільська община в Південній Індії.

Раджа – титул правителя.

Раджпути (раджпутра, «царські сини») – войовничі клани в Північно-Західній Індії, що у наприкінці VIII – XII ст. утворили ряд держави (наприклад, держава Гурджара-Пратіхарів).

Ріши – творці Вед, культ яких існує в індуїзмі.

Сангха – буддійська община.

Санскрит («священна мова») – індоєвропейська мова, що використовувалась в сфері управління, культури та релігії в індуїстських та буддійських державах.

Саті – ритуальне самогубство шляхом самоспалення.

Хінаяна (тхера, тхеравада – «вузький шлях») – напрямок буддизм, який вимагає від своїх adeptів строгого дотримання всіх вимог Тіпітаки («Три кошики»). В Х. досягнення нірвани можливе лише шляхом накопичення власних релігійних заслуг.

Шиваїзм – напрямок індуїзму з домінуючим культом бога Шиви.

Мусульманський світ

Алам – особове ім'я людини в мусульманському світі (Алі, Усман, Хішам).

Ансар (ал-ансар – «помічники») – мешканці Йасрібу (Медини) з племен аус та хазрадж, що у 622 р. уклали договір з Мухаммедом та підтримали його. В сунізмі ансари одні з основних передатчиків хадисів.

Вакф – невідчуждаємий маєток для певного використання. В більшості випадків В. – це власність духовних установ (мечеть, медресе).

Візір (вазір) – голова державного адміністративного апарату.

Газават (від газва – «набіг») – «війна за віру», одна з складових джихаду.

Учасник Г. – газі (газій).

Ганіма – в мусульманському світі здобич, отримана в війнах з невірними.

Дар аль-іслам («земля ісламу») – самоназва країн мусульманського світу.

Дар аль-харб («земля війни») – землі іновірців, що не контролюються мусульманами.

Дервіш (дарвіш) – член містичного (суфійського) братства.

Джиз'я (джизйа) – подушна подать, що сплачували іновірці («люди Писання») в мусульманському світі.

Джихад – в ісламі боротьба з власними недоліками (внутрішній Д.), або боротьба з іновірцями (зовнішній Д.).

Закят – «податок на бідних», одна з основ іслама, вносився щорічно в касу общини в розмірі 2,5 % від майна мусульманина.

Зіммії (ахл аз-зімма – «ті, хто знаходиться під заступництвом») – іновірці, що визнають владу мусульман та сплачують подушну подать (джиз'ю), в обмін на яку отримують захист від зовнішніх ворогів та права недоторканості особи.

Зіндік – не монотеїстичні іновірці, в широкому сенсі єретики в мусульманському праві, які переслідувались.

Емір – в ранньому середньовіччі намісник халіфа, пізніше – титул правителя невеликої мусульманської держави.

Ікта – передача державою права отримання хараджа з певної землі. Основа формування умовної землевласності у мусульманському світі.

Імам – предстоятель під час молитви, духовний керівник мусульманської общини. Одна з функцій халіфа. У шиїтів право на верховний імамат передавалося в родині Алі.

Ісмаїліти – одна з течій в шиїзмі. Ісмаїлізм був релігійною доктриною верхівки халіфату Фатимідів, держав карматів та ассасинів.

Ал-Каба – головне святилище ісламу в Мекці, в бік якого мусульмани звертаються під час молитви(ас-салат, намаз).

Каді («той, хто призначає») – суддя, знавець шаріату.

Кунья – частина імені у мусульман, до якого входили елементи «Абу» (батько) або «Умм» (мати). Наприклад, Абу-л-Хасан (батько Хасана). Лакаб – частина імені у мусульман, ідентична прізвиську, яка у сановних людей оформлялась за допомогою елементів: -дін, - ад-дін («віра»), - мульк, - іслам. Наприклад, Нур ад-дін, Салах ад-дін.

Мазхаб («течія») – богословсько-юридична школа в ісламі. В сунізмі канонічними вважались мазхаби ханіфітів, шафіїтів, малікітів і ханбалітів. У шиїтів виділяють мазхаб джафарітів.

Мамлюкі – воїни-раби гвардії мусульманського правителя. У XIII ст. мамлюкська гвардія захопила владу в Єгипті і утворила свій султанат, що проіснував до XVI ст.

Маула – вільновідпущеник, клієнт високопоставленої особи.

Махді (ал-махді) – провозвісник кінці світу. В добу середньовіччя М. проголошували себе керівники суспільних рухів.

Мулк (мулк, мілк) – безумовна власність в мусульманському праві.

Насаб – частина імені у мусульман, ідентична по-батькові, яка оформлялась через «ібн» («син» такого-то).

Нісба – частина мусульманського імені, що підкреслювала етнічну, географічну, релігійну або соціальну приналежність носія. Наприклад, ал-Хорезмі (Хорезмієць), Шії (шиїт), Бекрі (прибічник Абу-Бакра).

Ас-салат (намаз) – канонічна молитва, одна з п'яти основ ісламу.

Ас-саум – пост, одна з п'яти основ ісламу.

Султан («влада», «могутність») – титул незалежного світського правителя в мусульманському світі.

Сунна – комплекс хадісів, приклади з життя Мухаммеда.

Сунніти (ахл ас-сунна ва-л-джама'а – «люди Сунни та згоди общини»)-прибічники сунізму. Визнають авторитет Корану та Сунни.

Суфізм (ат-тасаввуф) – містична течія в ісламі.

Улеми (улама) – знавці мусульманського богослов'я, етико-моральних норм, духовні авторитети в мусульманському суспільстві.

Умма – релігійна спільнота. Використовується мусульманській літературі для позначення мусульманської спільноти.

Ушр – податок в розмірі 1/10 частини. Сплачувався мусульманами.

Факіх – богослов, знавець законів.

Ал-фікх («знання») – ісламська доктрина про правила поведінки мусульман, мусульманське право. Хадж (ал-хаджж) – паломництво до Мекки, яке повинен зробити кожен з мусульман. Одна з п'яти основ ісламу.

Хадіси – легендарні спогади про слова та дії пророка Мухаммеда, що стосуються різних сторін життя мусульманської спільноти (умми).

Халіф («заступник») – політичний і духовний лідер мусульманської общини (умми).

Халіфат (ал-хілафа) – держава на чолі з халіфом, або термін правління певного халіфа.

Ханіфи – пророки в ісламі.

Харадж (ал-харадж) – поземельний податок, який вживався в розмірі 1/3 – 2/5 врожаю.

Хариджити (ал-хаварідж, «ті, що відокремились») – представники хариджизму. Хариджити буквально тлумачили Коран, не визнавали настанови сунізму та шіїзм та вважали необхідним вести боротьбу з тими, чий релігійні переконання не відповідають хариджизму.

Хіджра – переселення Мухаммеда з Мекки до Ясрібу у 622 р., початок мусульманського літосчисління.

Хутба - частина п'ятничної молитви мусульман. Під час хутби промовлялось ім'я провідителя, якого визнає община.

Шахід – мусульман, що загинув в боях за віру.

Шаріат (аш-шарі'а) – комплекс настанов Корану та Сунни, які формують моральні цінності та релігійну совість мусульман.

Шейх (шайх) – старійшина, авторитетний член общини.

Шіїти (аш-ши'а, партія)– прибічники шиїзму. Визнавали авторитет Корану, а в Сунні визнають лише хадіси записані зі слів представників родини Пророка. Вважали, що політичними нащадками Пророка можуть бути лише представники роду Алі.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Зарубіжна література : Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу : Хрестоматія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2019. 689 с.

2. Кондратьєв І.В. Історія країн Азії та Африки у Середні віки: Інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно – модульною системою для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації / 2-е вид. Чернігів, Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2019. 40 с.

3. Кузовков В.В. Історія країн Азії та Африки в середні віки: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 6.020302 «Історія» вищих закладів освіти. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2019. 184 с.

4. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій: Навч. Посібник. Київ: Либідь, 2020. 735 с.

5. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. Київ: Либідь, 2020. 735 с.

Допоміжна

1. Богомил. І. Богомилство: духовність світлого універсуму. Ужгород: Світ Софії, 2019. 504 с.
2. Битка В.В. Особливості езидизму та його зв'язок з зороастризмом. *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works*. 2021. Issue 6 (11). с. 6-8.
3. Битка В.В. Роль та місце собаки у зороастризмі. *Історіосфера. Матеріали Шістнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих вчених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: Ун-т Ушинського, 2-3 квітня 2021. с.28-33.
4. Битка В. В. Трансформація зороастризму у новому та новітній час. *Історіосфера. Матеріали П'ятнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих вчених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: Ун-т Ушинського, 3-4 квітня 2020. с.96-98.
5. Битка В.В. Погребальные особенности в зороастризме. *Історіосфера. Матеріали Чотирнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих вчених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: Ун-т Ушинського, 5-6 квітня 2019. с.95-97.
6. Добролюбська Ю. А. «Схід» у французькій літературі: шлях колоніального дискурсу. *Історіосфера*. Одеса : Ун-т Ушинського, 2020. С. 28-34.
7. Добролюбська Ю. А. Освітні аспекти кризи історичної свідомості Освіта та соціалізація особистості. *Матеріали ІХ Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Одеса, 23-24 квітня 2021 року. Одеса : Ун-т Ушинського, 2021. С. 21-24.
8. Кондратьєв І.В. Історія релігій Сходу: Іслам : навчально-методичний посібник (інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно - модульною системою для студентів історичних факультетів

вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації). Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2019. 44 с.

9. Кондратьєв І.В. Нова історія країн Азії та Африки: навчально-методичний посібник для студентів заочної форми навчання історичних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. Чернігів, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2019. 28 с.

10. Коран. Переклад смислів українською мовою. ДУМУ "УММА", Видавець Руслан Халіков. 2019 рік. 608 с.

11. Пчелінцева В. В. Права ісламу щодо шлюбу та розлучення. *Історіосфера. Матеріали Шістнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: Ун-т Ушинського, 2-3 квітня 2021 р. с. 53-58.

12. Пчелінцева В. В. Хіджаб в ісламській культурі. *«Интеграция науки и практики как механизм эффективного развития общества» (г. Львов, 26-27 февраля 2021 г.)*. Херсон : Издательский дом "Гельветика", 2021. с.131-135.

13. Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н.е.). Упоряд. Н.В. Коломієць, Я.В. Шекера. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2019. 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт бібліотеки ПНПУ імені К. Д. Ушинського. URL : <http://library.pdpu.edu.ua>
2. Східна література URL : <http://www.vostlit.info/>
3. Інститут історії України НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.history.org.ua>.

4. Інститут Сходознавства НАНУ URL : <https://oriental-studies.org.ua/uk/home/>
5. Журнал «Сходознавство» URL : <https://skhodoznastvo.org.ua/uk/about>
6. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.ipiend.gov.ua>.
7. Інститут українознавства ім.І. Крип'якевича НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.
8. Інститут археології НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.iananu.kiev.ua>.
9. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського: офіційний сайт URL : <http://www.gilan.uanet.net/nasu/hiuass.html>.
10. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України : офіційний сайт URL : <http://encyclopedia.kiev.ua>.
11. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Львівська національна наукова бібліотека ім.В. Стефаника : офіційний сайт URL : <http://www.lsl.lviv.ua>.